

Багрій І.,
наук. співроб. НБУВ

**«ТАБЛИЦЯ МОВНИХ ТИПОВИХ ПОДІЛІВ» ЯК СКЛАДОВА
ЧАСТИНА РУБРИКАТОРА НБУВ**

Статтю присвячено виходу друком «Таблиці мовних типових поділів» Рубрикатора НБУВ – допоміжної таблиці, призначеної для систематизації документів та уніфікованої організації матеріалу за мовною ознакою в пошукових масивах електронного каталогу НБУВ. Описано підгрунтя розроблення, зміст та структуру видання: систематичну частину, абеткові покажчики українською, англійською та російською мовами, інформаційні додатки, які містять інформацію щодо сімей мов, живих та мертвих мов, штучних мов, писемностей тощо.

Ключові слова: Рубрикатор НБУВ, таблиці мовних типових поділів, мови світу, сім'я мов, писемність.

This article is devoted to the publication «Language Subdivisions Tables» of Rubricator of VNLU which are the auxiliary tables developed for documents systematization and unified organization of the material by language feature in search arrays of library electronic catalogs of VNLU. Information about the background, content and structure of the publication is presented in this article. Systematic part, indexes in Ukrainian, English and Russian languages, reference applications which comprise data about live and extinct languages of the World and artificial languages, family of languages, writing systems etc. have been described.

Keywords: Rubricator of VNLU, language subdivisions, languages of the World, language family, writing system.

Стаття посвящена виходу в світ «Таблицы языковых типовых делений» Рубрикатора НБУВ – вспомогательной таблицы, предназначенной для систематизации документов и унифицированной организации материала по языковому признаку в поисковых массивах электронного каталога НБУВ. Описаны база разработки, содержание и структура издания:

систематическая часть, алфавитные указатели на украинском, английском и русском языках, информационные приложения, содержащие информацию о семьях языков, живых, мертвых языках мира, искусственных языках, жестовых языках, письменностях и т. п.

Ключевые слова: Рубрикатор НБУВ, таблицы языковых типовых делений, языки мира, семьи языков, письменности.

На початку 1990-х рр. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) почалися роботи зі створення сучасного лінгвістичного забезпечення електронного каталогу НБУВ для ефективності тематичного пошуку та оптимального сортування документів у систематичній частині електронного каталогу. Це лінгвістичне забезпечення укладалося на основі Таблиць ББК для наукових бібліотек (російською мовою) – базової класифікації для ведення паперового карткового каталогу НБУВ в останні десятиліття – та закладених у ББК методик побудови класифікаційних індексів.

Однією зі складових частин Рубрикатора (РНБУВ) є підрозділ Ш1 «Мовознавство» для систематизації документів з лінгвістичної тематики та додаток до нього («Таблиця мовних типових поділів» – МТП), призначений для організації матеріалу за мовною ознакою. Вони функціонально нерозривно пов'язані між собою, оскільки мовні поділи структурно інтегруються до складу індексів РНБУВ за допомогою методики пересування крапки. Наприклад, відповідним індексом у Ш1 до типового поділу мови =611.215. *Сучасний іврит* буде Ш161.121.53.

Основою МТП слугували «Таблицы языковых типовых делений» [1] ББК (ЯТД). Це видання було надруковано російською мовою (М., 1988) та складалося з систематичної та абеткової частин, що містили назви мов і мовних сімей/підсімей з відповідними класифікаційними індексами ББК. Наповнення систематичної частини (тобто перелік мов і сімей) відповідав тогочасному стану розвитку інформаційних технологій, радянського мовознавства, а також певною мірою відображав наповнення паперових каталогів великих бібліотек і забезпечував класифікаційні потреби та тематичний пошук за мовною ознакою.

У 1990-х рр. відбувся якісний стрибок у розвитку інформаційних і бібліотечних технологій: з'явилися електронні каталоги з відповідним розширенням можливостей відображення інформації та здійснення тематичного пошуку, інтернет-джерела, електронні видання та бібліотеки тощо. Все це спричинило оновлення вимог до класифікаційної бази сучасного рівня, яка б забезпечила ефективну роботу й унормування каталожної інформації. Суттєвим також було те, що на той момент не існувало бібліотечних класифікацій українською мовою, які забезпечили б роботу НБУВ. Укладанню МТП передувала розробка «Таблиць територіальних типових поділів» [2] (ТТП) для організації матеріалу за географічною ознакою та «Таблиць етнічних типових поділів» [3] (ЕТП), пов'язаних із системою індексів МТП.

МТП укладено на основі ЯТД як мінімального стартового базового набору назв мов і сімей мов. Як ТТП і ЕТП, вони складаються з систематичної, абеткової та довідкової частин, що містять назви мов і мовних сімей/підсімей із відповідними класифікаційними індексами ББК. Основний блок «Мови світу» є україномовним. Він також містить назви мов і мовних сімей/підсімей англійською та російською мовами і два відповідних абеткових покажчика. Для великої кількості мов англійською мовою наведено кілька найчастіше використовуваних синонімів їхніх назв із відповідним відображенням в англійському абетковому покажчику (для підвищення ефективності систематизації документів та пошуку інформації в ЕК за відповідними тематичними запитамі). Запропонований у ЯТД перелік мов було розширено згідно з інформацією в сучасних ресурсах, а також за рахунок відсутніх у ББК штучних, жестових, креольських, піджинізованих і змішаних мов. Для зручнішої систематизації літератури до інформаційних додатків було включено інформацію щодо індексів мов з інших найпоширеніших у світі класифікацій (Бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК), Десяткової класифікації Дьюї (ДКД), класифікації Бібліотеки Конгресу США (КБК), Універсальної десятикової класифікації (УДК). Також до інформаційних додатків було включено тризначні коди ISO 639-2 *Codes for the representation of names of languages (alpha-3 codes)*, котрі застосовують під час формування бібліографічного опису документів для визначення їхньої мовної приналежності.

Як і інші розділи Рубрикатора НБУВ, МТП складаються з трьох частин: систематичної, абеткової та довідкової.

Систематична частина. Ядро МТП – систематична частина, яка містить перелік мов і сімей мов із відповідними типовими поділами, укладений українською мовою. До нього входять живі та зниклі мови, згруповані та розташовані на основі генеалогічної класифікації мов з урахуванням міжсімейних і міжгрупових мовних зв'язків. Вихідний перелік ЯТД було доопрацьовано відповідно до наповнення каталогів НБУВ, переліків мов у вказаних вище світових класифікаціях та інформації на сучасних електронних і паперових лінгвістичних та енциклопедичних ресурсах. Насамперед, було додано живі та зниклі мови, якими спілкувалися та спілкуються в межах теперішніх кордонів держави Україна: вірмено-кипчакська, давньошведська, карпато-русинська, кримсько-готська, кримчакська, печенізька, урумська, а також окремі циганські мови, поширені на території нашої країни: влахська, карпато-ромська (ромунгро) тощо. Також список мов та їхні індекси було узгоджено з відповідними даними ЕТП 2007 року. Мови, визнані державними, офіційними національними в окремих державах теж зазначено у систематичній частині. Основний перелік розширено й за рахунок мов, кількість активних носіїв яких більша за 3 мільйони осіб (згідно зі статистичними даними, наведеними в *Ethnologue: Languages of the World*, версії 2009 та 2013 рр.), а також за рахунок відсутніх у ББК-джерелі штучних мов.

Однак до систематичної частини не занесено креольські, піджинізовані та змішані мови, жаргони, аргі, сленги, жестові мови тощо, оскільки вони індексуються за допомогою додавання відповідних спеціальних типових поділів, а подеколи – територіальних типових поділів до індексів мов, на основі яких вони утворилися. Цим мовам та їхнім індексам присвячені окремі додатки у довідковій частині.

Приклади записів у систематичній частині:

=47 Романські мови

Під індексом =47 збирається також література на тему «Латина і романські мови»

=761.157.21 Суахілі ((кі) суахелі) мова

Абеткова частина МТП є пошуковим ключем до систематичної частини. Для зручнішого знаходження мов/сім'ї і відповідних поділів, а також враховуючи те, що багато мовознавчих документів надходить на систематизацію російською й англійською мовами, її, як і абеткову частину ТТП, укладено трьома мовами з урахуванням синонімічних назв мов у кожному з покажчиків. Мови, інформація про які наводиться тільки в додатках, замість індексів містять посилання на відповідний додаток. Нижче наведено приклади записів у абеткових покажчиках.

Покажчик українською мовою:

(кі) Суахелі мова

=761.157.21

Креольська мова **на основі (кі) суахелі мови** *Див. Дод. 3*

Піджин **на основі (кі) суахелі мови** *Див. Дод. 3*

Суахілі мова

=761.157.21

Креольська мова **на основі суахілі мови** *Див. Дод. 3*

Піджин **на основі суахілі мови** *Див. Дод. 3*

Покажчик російською мовою:

Греческий язык

=45

Византийский язык =452

Греческий жестовый язык *См. Прил. 6*

Греческий свистящий язык *См. Прил. 6*

Древнегреческий язык (до 1453 г.) =451

Крито-минойский язык =451.1

Крито-микенских текстов линейного **письма Б язык**

=451.1

Койне язык =451

См. также Прил. 4

Новогреческий язык (1453-) =453

Среднегреческий язык =452

Эллинистический койне *См. Прил. 4*

Покажчик англійською мовою:

Irish language

=482.1

Irish based jargon *See App. 5*

Irish based mixed language *See App. 4*

Latin languages

=47

Latin languages based pidgin *See App. 3*

Neo-Latin languages

=47

Neo-Latin languages based pidgin *See App. 3*

Romance languages

=47

Romance languages based pidgin *See App. 3*

Romanic languages

=47

Romanic languages based pidgin *See App. 3*

Довідкова частина. Як й інші видання РНБУВ, МТП оснащені інформаційним довідковим блоком. У ньому наводяться відомості про всі мови/сім'ї/групи, що фігурують у систематичній частині, а також про деякі особливості застосування та функціонування мов. Основними джерелами для укладання довідкової частини слугували сучасні лінгвістичні інтернет-джерела (здебільшого англомовні та російськомовні), енциклопедії, лінгвістичні словники, видання Організації Об'єднаних Націй тощо. До довідкової частини входять сім додатків, які містять різноманітну корисну інформацію про мови та сім'ї мов, писемності тощо. Інформацію подано окремими блоками, кожен з яких складається з основної назви мови/сім'ї/писемності українською мовою та її англомовного аналога, відомостей про поширення, індексу РНБУВ. За наявності наведено синонімічні назви, додаткові енциклопедичні відомості, індекси інших класифікацій, коди ISO тощо. Для швидкості та зручності знаходження інформації для кожної з синонімічних назв створені блоки посилань.

Додаток «**Мовні сім'ї, підсім'ї, великі штучно утворені спільності**» присвячено верхнім ієрархічним рівням класифікації мов: сім'ям і підсім'ям, а також групам мов, які об'єднуються не за генеалогічним принципом, а за іншими спільними ознаками.

До інформаційних блоків входять назва сім'ї/підсім'ї/групи, зазначається кількість мов у сім'ї/підсім'ї/групі та приблизна кількість носіїв цих мов, наводяться відомості про поширення (континенти, регіони, країни), особливості

застосування та писемності, надається перелік мов цієї сім'ї/ підсім'ї, якими говорять понад мільйон осіб тощо.

Найбільший за обсягом додаток – «Мови світу», що містить інформацію про живі, зниклі та штучні мови, а також невеликі підсім'ї та групи мов. Мінімальний інформаційний блок складається з назви, її перекладу англійською мовою, відомостей про поширення та індексу МТП РНБУВ. Крім того, значна кількість блоків містить також вихідний індекс ББК. За наявності наведено інформацію про писемність, офіційний статус в окремих державах, міжнародних і регіональних організаціях, короткі історичні відомості (перше писемне фіксування мови, перший друкований твір, період існування зниклої мови тощо) та відомості щодо використання мови в окремих країнах/регіонах (мова торгівлі, мова богослужінь, лінгва франка тощо), можливість запису мови шрифтом Брайля, класифікаційний індекс/класифікаційні індекси та код ISO 639-2.

Решту додатків присвячено використанню МТП у розділі НБУВ «ШІ Мовознавство» під час формування систематичних індексів із застосуванням окремих спеціальних типових поділів. Насамперед, це додатки, що відображають утворення нових мов унаслідок контактів різних етнічних та соціальних груп. До них належать покажчики «Креольські мови. Піджинізовані мови» (для складання класифікаційного індексу для мов, які утворилися внаслідок взаємодії двох мов у результаті контактів носіїв цих мов) та «Змішані мови. Койне» (присвячений мовам, що утворилися в умовах двомовності шляхом змішування елементів двох або більше мов у нову мову, а також особливостям використання окремих мов як засобів міжетнічної комунікації). Матеріал у цих додатках згруповано за базовими мовами, що брали участь в утворенні нових мов. Як і у «Мовах світу», інформаційні блоки містять назву та синонімічні назви українською та англійською мовами, а також відомості щодо застосування цих мов. Також до цієї групи належить додаток «Професійні діалекти. Жаргони. Арго. Сленги», присвячений соціолектам, що виникли та існують для спілкування всередині окремих соціальних груп та серед представників окремих професій.

До блоку додатків належить і перелік жестових мов із запропонованими індексами для їх класифікування.

Останнім додатком є «Письмо. Графіка», що містить інформацію щодо систем письма. Інформаційні блоки містять графічні зразки, а також довідки щодо типу писемності, її походження, напрямків письма, переліку мов, для яких вони застосовуються тощо (приклади записів наведено у додатках).

У додатку 1 «Мовні сім'ї, підсім'ї, великі штучно утворені спільності»:

Романські мови (Romance (Latin, Neo-Latin, Romanic) languages)

Романські мови – група споріднених мов та одна з найбільших підгруп західного ареалу індоєвропейської сім'ї, мови якої походять від вульгарної латини. Мови романської групи первісно були поширені на теренах Римської імперії. Протягом останніх п'яти століть мови цієї групи розповсюдились в Південній і Центральній Америці, а також частково в Африці, Південносхідній Азії та Північній Америці. На сьогодні мовами цієї групи говорять понад 800 мільйонів осіб¹, з них іспанською – понад 406 мільйонів, португальською – понад 202 мільйони осіб, французькою – понад 68 мільйонів. До групи входять 47 мов. Вперше писемно зафіксовані в 2 ст., найранніші тексти написані португальською мовою (9 ст.). Зараз у мовах романської групи застосовується латинська абетка.

У додатку 2 «Мови світу»:

(кі) Суахелі мова (Suaheli language) Див. *Суахелі мова*

Суахелі мова/макрмова (Swahili language/macrolanguage)

Альт.: (кі) суахелі мова

Поширення: Танзанія (офіційна мова). Також: Бурунді, Кенія (національна мова), Конго ДР (національна мова), Майотт, Мозамбик, Південно-Африканська Республіка, Сомалі, Танзанія (національна мова), Уганда (національна). Мова *de facto* виконує функції лінгва франка в країнах поширення на Заході Африки.

Писемності: арабське письмо (XVIII–XIX ст.), латиниця (XIX ст.–...), мандомбе (1978–...). Вперше писемно зафіксована 1728 р. («Utendi wa Tambuka»). Мова записується також шрифтом Брайля.

Офіційний статус у міжнародних і регіональних організаціях: Африканський Союз (АС), Східноафриканське співтовариство (ЕАС)

Креольська мова на основі (кі) суахелі мови Див. Дод. 3
Піджин на основі (кі) суахелі мови Див. Дод. 3
РНБУВ: =761.157.21
ББК: =761.157.21
УДК: =432.875.2
ДКД: -963 92
ISO 639-2: [swa]

У додатку 3 «Креольські мови. Піджинізовані мови» до спеціального типового поділу -68 Креольські мови. Піджинізовані мови:

Суахілі мова

(=761.157.21)

Кутчі-суахілі креольська мова (азійський суахілі) (Cutchi-Swahili (Asian Swahili))

Поширення: Кенія (застосовується населенням азійського походження для спілкування з неангломовними африканцями та іншими вихідцями з Азії). Також: Танзанія (застосовується мусульманським населенням азійського походження з першою мовою гуджараті).

Класифікаційні індекси та ISO 639-2 коди:

КБК: РМ7831+ Креольські мови

У додатку 4 «Змішані мови. Койне» до спеціального типового поділу – 06 Взаємозв'язки даної мови з іншими мовами. Субстрат. Мовні контакти. Схрещення. Дифузія. Інтерференція. Білінгвізм (двомовність). Багатомовність. Змішані мови. Койне

Підрозділ «Змішані мови»

Ірландська – джерело не визначено

(=482.1) – (?)

Шелта, змішана мова (Shelta (The Cant, Irish Traveler Cant, Sheldru, Gammon))

Країни: Ірландія. Мова утворилася з ірландської під впливом іншої не визначеної мови, англійських і французьких сленгів. Утворилася у Великій Британії на межі 16–17 ст. Застосовується ірландськими волоцюгами та шахраями як таємна мова (криптолект). Також: Сполучене Королівство, США

КБК: РМ9021.S5

Підрозділ «Койне»

Койне мова (елліністичне койне) (Koine Greek language)

(=451) давньогрецька (до 1453) мова

Поширення: Греція (зникла мова)

Діалект грецької мови койне був поширений приблизно від 300 р. до н. е. до 300 р. н. е. Був першим надрегіональним діалектом Греції. Ним (так званий біблійний койне) написані майже усі твори Нового Заповіту. Однією з найвідоміших пам'яток письма койне є Розетський камінь. Поступово слово «койне» набуло значення функціонального типу мови, що використовується як основний засіб повсякденного спілкування в умовах регулярних соціальних контактів між носіями різних діалектів і мов.

Писемність: давньогрецьке письмо.

У додатку 5 «Професійні діалекти. Сленг. Жаргони. Арго» до спеціального типового поділу 677.1 Професійні діалекти. Сленг. Жаргони. Арго:

Військовий/флотський жаргон/сленг (Military/navy slang)

Альт.: армійський жаргон

Військовий/флотський жаргон/сленг – професійний жаргон військовослужбовців збройних сил. Слугує для стислого позначення предметів і явищ армійського та флотського життя, а також для простоти спілкування в межах цієї специфічної соціальної групи та позначення приналежності до неї.

УДК: 81'276.5:355

РНБУВ: -677.1:C5*668*44 Військовий жаргон

-677.1:Ц Військовий професійний жаргон

У додатку 6 «Жестові мови» до індексів Ш100.15 Паралінгвістика. Невербальна комунікація та Ш189.9 Жестові мови. Свистячі мови

Підрозділ «Жестові мови людей, щочують»

Монахів жестова мова (Monastic Sign language)

Поширення: Ватикан

Діалекти: монахів-августинців жестова мова, англо-саксонська жестова мова монахів, монахів-бенедиктинців жестова мова, монахів-цистерціанців жестова мова, монахів-трапистів жестова мова.

Винятково друга мова для спілкування монахів, коли обставини вимагають мовчання

РНБУВ: Ш189.9(4ВАТ)

КБК: P135

Підрозділ «Жестові мови глухих (понятійні)»

Ш189.9(4ГРЕ) Грецька жестова мова

Грецька жестова мова (Greek Sign language)

Поширення: Греція

Походить від американської жестової мови (*див.*), французької жестової мови (*див.*) і декількох місцевих жестових мов, які в 1950-ті роки «злилися» в грецьку жестову мову. Мова визнана на національному рівні.

РНБУВ: Ш189.9(4ГРЕ)

КБК: P135

Підрозділ «Свистячі мови»

Грецька свистяча мова =45 (Греція: регіон Антіа на острові Евбея)

У додатку 7 «Письмо. Графіка» до індексу РНБУВ Ш108 Письмо. Графіка та спеціальних типових поділів -8 Письмо. Графіка

Мандомбе письмо (Mandombe alphasyllabary).

Мандомбе письмо — це силабічна письмова система, створена Уабеладіо Пайї в 1978 р. Тип: абугіда. Напрямок письма: зліва направо в горизонтальний рядок. Застосовується кімбангїтської церквою для запису мов: (кі) конго, лінгала, суахілі.

РНБУВ: Ш108.131

ББК: Ш108.13

Отже, МТП є логічним продовженням у розробці україномовного лінгвістичного забезпечення. Вони є органічною складовою частиною РНБУВ, яка пов'язана з його іншими розділами та підрозділами, зокрема через узгодженість поділів: народ (ЕТП) – мова (МТП) – країна/територія (ТТП), посилення та систему побудови індексів у додатках.

Організація матеріалу та структурованість тексту дозволяє інтегрувати МТП до пошукового апарату ЕК НБУВ або створювати на цій основі окремі лінгвістичні бази даних.

Список використаних джерел

1. Дополнения и исправления к Библиотечно-библиографической классификации: табл. для науч. б-к. Вып. 20. Ш Филологические науки. Художественная литература : инструкт.-метод. рекомендации. Разд. Ш1 Языкознание : Таблицы языковых типовых делений, № 4 / ГБЛ [и др.]. – М., 1988. – 92 с.

2. Таблиці територіальних типових поділів / І. І. Багрій, А. Г. Бровкін, Л. В. Головіна, І. А. Зарічняк, О. К. Коваленко ; НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського ; голов. ред. О. С. Онищенко. – К., 2004. – 768 с. – (Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського).

3. Таблиці етнічних типових поділів / А. Г. Бровкін, Л. В. Головіна, І. А. Зарічняк ; НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського ; голов. ред. О. С. Онищенко. – К., 2007. – 284 с. – (Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського).

Багрій І. «Таблиця мовних типових поділів» як складова частина Рубрикатора НБУВ

Ключові слова: Рубрикатор НБУВ, таблиці мовних типових поділів, мови світу, сім'я мов, писемність.

«Таблиці мовних типових поділів» Рубрикатора НБУВ, укладені на основі «Таблиць языковых типовых делений» ББК, є однією з невід'ємних складових частин Рубрикатора НБУВ. Вони застосовуються для класифікації документів за мовною ознакою та складаються з систематичної, абеткової та довідкової частин. Систематична частина містить перелік мов і сімей мов з відповідними типовими поділами, який укладено українською мовою відповідно до генеалогічної класифікації мов. Вихідний перелік мов, запропонований ББК, було доопрацьовано відповідно до наповнення каталогів НБУВ, переліків мов у найбільших світових класифікаціях та інформації на сучасних електронних і паперових лінгвістичних та енциклопедичних ресурсах. Зокрема, було додано живі та зниклі мови, якими спілкувалися та на сьогодні застосовують люди, що проживають в межах теперішніх кордонів держави Україна, мови, визнані державними, офіційними та національними в окремих державах, мови, кількість активних носіїв яких перевищує три мільйони осіб, тощо. Також до основного переліку

увійшов масив штучних мов. Абеткова частина є пошуковим ключем до систематичної частини та довідкової частини. Вона складається з трьох абеткових показників: українською мовою, англійською та російською з урахуванням синонімічних назв мов у кожному з них. Мови, інформація про які наводиться тільки в додатках, замість індексів містять посилання на відповідний додаток. До довідкової частини входять сім додатків, які містять різноманітну корисну інформацію про мови та сім'ї мов, що фігурують в систематичній частині, а також про деякі особливості застосування та функціонування мов, писемності тощо. Також окремі додатки присвячено піджинізованим, креольським і змішаним мовам, мовам, що застосовуються як койне та лінгва франка, жаргонам і сленгам, жестовим мовам. Додаток, присвячений системам письма, містить графічні зразки кожної з писемностей.

Bagrii I. «Language Subdivisions Tables» as the essential component of Rubricator of VNLU

Keywords: Rubricator of VNLU, language subdivisions, languages of the World, language family, writing system.

«Language Subdivisions Tables» of Rubricator of VNLU was compiled on the basis of «Language Subdivisions Tables» of Library Bibliographic Classification. They are one of the essential components of the Rubricator of VNLU. «Language Subdivisions Tables» are used to classify documents by language and consist of a Systematic, Alphabetic and Reference parts. The systematic part contains a list of languages and language families with appropriate subdivisions which are listed in the Ukrainian language in accordance with the genealogical classification of languages. The original list of languages proposed by Library Bibliographic Classification was completed in accordance with the content VNLU directories, lists of languages in the largest world's classifications and information on modern electronic and paper linguistic and encyclopedic resources. In particular, it was added living and extinct languages that people residing within the present boundaries of the state of Ukraine communicated in the past and speak today, languages which has state, national and official status in some states and territories, language with number of active carriers which exceeds three million more. The array of artificial languages also was included to the main list. Alphabetic part is the search key to the Systematic part and Reference part. It consists of three Indexes in Ukrainian, English and Russian languages taking into account the synonymous names of languages in each of them. Languages which are given only in applications are reflected in indexes only by

references to the relevant application. Reference part consists of seven applications that contain various useful information on language and language family, appearing in the systematic part, as well as some features of the distribution in the world by country, using and functioning of languages, status, writing systems etc. Some applications provides information about pidgin, creole and mixed languages, the languages used as a lingua franca and koine, jargon and slang, sign languages etc. Annex on the writing system contains graphic samples of each of the writings.

Багрий И. «Таблица языковых типовых делений» как составляющая часть Рубрикатора НБУВ.

Ключевые слова: Рубрикатор НБУВ, таблицы языковых типовых делений, языки мира, семьи языков, письменности.

«Таблицы языковых типовых делений» Рубрикатора НБУВ, составленные на основе «Таблиц языковых типовых делений» ББК, являются одной из неотъемлемых составных частей Рубрикатора НБУВ. Они применяются для классификации документов по языковому признаку и состоят из систематической, алфавитной и справочной частей. Систематическая часть содержит перечень языков и семей языков с соответствующими типовыми делениями, который приведен на украинском языке в соответствии с генеалогической классификацией языков. Исходный массив языков, предложенный ББК, был доработан в соответствии с наполнением каталогов НБУВ, списков языков в крупнейших мировых классификациях и информации на современных электронных и бумажных лингвистических и энциклопедических ресурсах. В частности, были добавлены живые и мертвые языки, которыми общались и на сегодняшний день общаются люди, проживающие в пределах нынешних границ государства Украина, языки, признанные государственными, официальными и национальными в отдельных государствах, языки, количество активных носителей которых превышает три миллиона человек и т.п. Также в основной перечень вошел массив искусственных языков. Алфавитная часть является поисковым ключом к систематической и справочной частям. Она состоит из трех алфавитных указателей на украинском, английском и русском языках с учетом синонимических названий языков в каждом из них. Языки, информация о которых приводится только в приложениях, вместо индексов содержат ссылки на соответствующее приложение. В Справочную часть входят семь

приложений, которые содержат разнообразную полезную информацию о языках и семьях языков, которые фигурируют в систематической части, а также о некоторых особенностях применения и функционирования языков, письменностях и т.д. В отдельных приложениях приводятся сведения о пиджинизованных, креольских и смешанных языках, языках, применяемым как койне и лингва франка, жаргонах и сленгах, жестовых языках. Приложение, посвященное системам письма, содержит графические образцы каждой из письменностей.

УДК 027.54:004.42(477)

Коваль Т.,

зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук

Туровська Л.,

мол. наук. співроб. НБУВ

УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НБУВ ЗАСОБАМИ АБІС «ІРБІС64»

У статті розглянуто питання використання нового програмного продукту – автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи «ІРБІС64» у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Висвітлено роботу з надання послуг на основі системи автоматизації бібліотек «ІРБІС64».

У центрі дослідження – проблеми передислокації бібліотечних резервів наукової бібліотеки, спрямовані на підвищення рівня електронної орієнтації користувачів, розширення номенклатури автоматизованих бібліотечних послуг і створення стрункої системи сервісів індивідуального інформаційного простору.

У статті проаналізовано змістовні статистичні та соціологічні дані щодо використання АБІС «ІРБІС64», отримані у фокусних групах із залученням користувачів і бібліотечних працівників, задіяних у процесі електронного обслуговування.

Упровадження результатів дослідження в практику роботи НБУВ та бібліотек науково-дослідних установ НАН України сприятиме вдосконаленню бібліотечно-інформаційної роботи за допомогою автоматизованих систем.

Ключові слова: автоматизована бібліотечно-інформаційна система «ІРБІС64», електронні засоби комунікації, інформаційні електронні ресурси, автоматизація бібліотечних технологій, користувацький інтерфейс, сервіс індивідуального інформаційного простору.

The article deals with the usage of new software – Automated Library Information System «ІРБІС64» at V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. Work deals with providing services on the basis of «ІРБІС64» Library Automation System.